

**Likumprojekta „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes
novērtējuma ziņojums (anotācija)**

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība		
1.	Pamatojums	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI
2.	Pašreizējā situācija un problēmas	<p>2011.gada 15.aprīlī Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī publicēta 2011.gada 5.aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI (turpmāk – Direktīva 2011/36/ES). <u>Direktīvas pārņemšanas termiņš ir 2013.gada 6.aprīlis.</u></p> <p>Direktīva paredz minimālos nosacījumus noziedzīgo nodarījumu un sankciju definēšanai cilvēku tirdzniecības jomā. Direktīva arī paredz vienotus cilvēku tirdzniecībā cietušo aizsardzības minimālos standartus gan pieaugušajiem, gan bērniem, kā arī paredz atsevišķus preventīvas pasākumus, lai efektīvāk varētu cīnīties pret cilvēku tirdzniecību visā Eiropas Savienības teritorijā.</p> <p>1. Direktīvas 15.panta 3.punkta b) un c) apakšpunkts noteic, ka dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka kriminālprocesā cietušā bērna uzklauššana vajadzības gadījumā notiek šim nolūkam paredzētās vai pielāgotās telpās, kā arī cietušo bērnu noprātina īpaši apmācīti speciālisti, vai arī tas notiek šādu speciālistu vadībā.</p> <p>Prasība par speciāli pielāgotajām telpām un īpaši apmācītiem speciālistiem nav obligāta visos gadījumos, bet satur norādi „vajadzības gadījumā”. Tai pat laikā, iespējai jābūt paredzētai visiem nepilngadīgajiem, kas ir cietušie cilvēku tirdzniecībā.</p> <p>Attiecībā uz prasību par īpaši apmācītiem speciālistiem Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 152.panta otrā daļa satur pietiekamu regulējumu - nepilngadīgo, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, vai, pēc izmeklēšanas darbības veicēja ieskata, jebkuru nepilngadīgo pratina pedagoga vai tāda speciālista klātbūtnē, kas apmācīts psihologa darbam ar bērniem kriminālprocesā (psihologs).</p> <p>Savukārt KPL 153.panta pirmā daļa paredz iespēju nopratināt ar tehnisko līdzekļu vai psihologa starpniecību, ja psihologs uzskata, ka tieša pratināšana var kaitēt trīs kategoriju personām:</p>

		<p>1) 14 gadu vecumu nerasniegusi persona;</p> <p>2) nepilngadīgais, kas atzīts par cietušo no vardarbības, ko nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs;</p> <p>3) nepilngadīgais, kas atzīts par cietušo no seksuālās izmantošanas.</p> <p>Attiecībā uz īpašu telpu pieejamību praktiski darba grupā norādīja, ka šādas telpas nav pieejamas pilnīgi visos policijas iecirkņos un prokuratūrās, bet tas arī nav nepieciešams. Nav pamata izveidot daudz speciālo telpu, ja tās netiek noslogotas. Pagaidām vēl praksē nav bijis neviens cilvēku tirdzniecībā cietušais, kurš ir nepilngadīgs. Cik līdz šim praksē ir bijusi nepieciešamība pēc speciālām telpām pilngadīgajiem, ja policijas telpās nav bijušas speciālās telpas, ir izmantotas krīžu centros izveidotās telpas.</p> <p>Biedrība patvērums „Drošā māja” norāda, ka praksē nav saskārušies ar gadījumiem kad cilvēku tirdzniecības upuri būtu bērni. Bet situācijās, kad bija nepieciešams nopratināt īpaši jūtīgus klientus, ir izmantojuši krīžu centros esošās speciāli aprīkotās telpas, kā arī atsevišķos policijas iecirkņos ir šādas telpas.</p> <p>2. Direktīvas 8.pants noteic, ka Dalībvalstis saskaņā ar savu tiesību sistēmu pamatprincipiem veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka kompetentās valsts iestādes ir tiesīgas cilvēku tirdzniecībā cietušos nesaukt pie kriminālatbildības un tiem nepiemērot sankcijas par iesaistīšanos noziedzīgās darbībās, ko viņi tikuši piespiesti izdarīt, ja šāda piespiešana bijusi tiešas sekas jebkurai no Direktīvas 2.pantā minētajām darbībām (cilvēku tirdzniecība).</p> <p>Atbilstoši pašreizējam regulējumam, ne vienmēr būs iespējams neuzsākt procesu noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ. Turklāt līdzīga prasība ietverta arī 2005.gada 16.maija Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību 26.pantā - Ikviena Puse saskaņā ar tās tiesību sistēmas pamatprincipiem nodrošina iespēju nepiespriest sodus cilvēku tirdzniecības upuriem par viņu līdzdalību nelikumīgās darbībās, ja viņi tika piespiesti to darīt. Minētajai konvencijai Latvija pievienojusies 2008.gadā.</p>
3.	Saistītie politikas ietekmes novērtējumi un pētījumi	

4.	Tiesiskā regulējuma mērķis un būtība	<p>1. Lai izpildītu Direktīvas 15.panta 3.punkta b) un c) apakšpunktā ietvertās prasības, ir nepieciešams izdarīt grozījumus KPL 153.panta pirmajā daļā, lai noteiktu, ka cilvēku tirdzniecībā cietušos, kas ir nepilngadīgi, vajadzības gadījumā ir iespējams pratināt ar tehnisko līdzekļu vai psihologa starpniecību. Attiecīgi precizējums nepieciešams arī 152.panta ceturtajā daļā, jo tie ir lasāmi kopsakarā un tajos esošajam cietušo kategoriju uzskaitījumam ir jābūt vienādam.</p> <p>2. Atbilstoši Direktīvai cilvēku tirdzniecībā cietušie jāaizsargā no saukšanas pie kriminālatbildības vai sodīšanas par tādām noziedzīgām darbībām kā viltotu dokumentu izmantošana vai nodarījumi, kas noteikti tiesību aktos par prostitūciju vai imigrāciju, ja viņi tikuši piespiesti veikt minētās darbības un šāda piespiešana bijusi tiešas sekas tam, ka viņi ir bijuši pakļauti cilvēku tirdzniecībai. Minētā regulējuma mērķis ir aizsargāt cietušo personu cilvēktiesības, nepieļaut to, ka viņi atkārtoti tiek viktimizēti, un mudināt viņus iesaistīties kriminālprocesā kā lieciniekiem pret nodarījumu izdarītājiem. Šis aizsardzības līdzeklis neizslēdz saukšanu pie kriminālatbildības vai sodīšanu par nodarījumiem, kurus persona ir izdarījusi vai kuros piedalījies brīvprātīgi.</p> <p>Ar piespiešanu jāsaprot tāda situācija, kad personai nebija iespējams izvēlēties savu rīcību, jo pret viņu tika izmantota vardarbība, draudi vai kāda cita veida ietekme, kas liedza personai iespēju izvairīties no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas.</p> <p>Vienlaikus ar grozījumiem KPL 379.pantā ir sagatavoti atbilstoši grozījumi Krimināllikuma 58.pantā.</p> <p>3. Likumprojekta 3.pants paredz papildināt likumu ar informatīvo atsauci uz Direktīvu atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumiem Nr.108 „Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi”.</p>
5.	Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas	<p>Grozījumi izstrādāti Tieslietu ministrijā izveidotajā darba grupā. Darba grupa izveidota, lai izvērtētu Latvijas normatīvo aktu atbilstību Direktīvas 2011/36/ES prasībām un izstrādātu tiesību aktu projektus tās ieviešanai. Darba grupā piedalījās pārstāvji no Ģenerālprokuratūras; Iekšlietu ministrijas; Valsts policijas; Labklājības ministrijas; Rīgas apgabaltiesas; Latvijas zvērinātu advokātu padomes; Juridiskās palīdzības administrācijas; biedrības „Patvērums „Droša Māja””; Resursu centra sievietēm „Marta”.</p> <p>Iepriekš minētās darba grupas sagatavotie grozījumi izskatīti un atbalstīti arī Kriminālprocesa likuma grozījumu</p>

		izstrādes darba grupā, kurā piedalās pārstāvji no Satversmes tiesas, Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas, Augstākās tiesas, Ģenerālprokuratūras, Rīgas apgabaltiesas, Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas, Latvijas Universitātes, Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Saeimas Juridiskā biroja, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, Latvijas Krimināllietu advokātu biedrības.
6.	Iemesli, kādēļ netika nodrošināta sabiedrības līdzdalība	Projekts šo jomu neskar
7.	Cita informācija	Ir sagatavoti atbilstoši grozījumi Krimināllikumā.

II. Tiesību akta projekta ietekme uz sabiedrību		
1.	Sabiedrības mērķgrupa	<p>Likumprojekta 1.pants paredz iespēju nepilngadīgajam, kurš ir cilvēku tirdzniecībā cietušais, tikt noplatinātam speciāli tam pielāgotās telpās un ar psihologa starpniecību.</p> <p>Likumprojekta 2.pants paredz iespēju atbrīvot no kriminālatbildības personu, kas ir cilvēku tirdzniecībā cietušais un kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, jo ir bijusi piespiesta to izdarīt. Attiecīgi šī grozījuma mērķgrupa ir cilvēku tirdzniecībā cietušais. Norma nodrošinās cietušajiem lielāku drošību un stimulēs ziņot par noziedzīgi nodarījumu, jo būs skaidri noteikta iespēja nesaukt šo personu pie kriminālatbildības.</p>
2.	Citas sabiedrības grupas (bez mērķgrupas), kuras tiesiskais regulējums arī ietekmē vai varētu ietekmēt	Projekts šo jomu neskar
3.	Tiesiskā regulējuma finansiālā ietekme	Projekts šo jomu neskar
4.	Tiesiskā regulējuma nefinansiālā ietekme	Projekts šo jomu neskar
5.	Administratīvās procedūras raksturojums	Projekts šo jomu neskar
6.	Administratīvo izmaksu monetārs novērtējums	Projekts šo jomu neskar
7.	Cita informācija	Nav

III. Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem
Projekts šo jomu neskar

IV. Tiesību akta projekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu		
1.	Nepieciešamie saistītie tiesību aktu projekti	<p>1. Vienlaikus ar grozījumiem Kriminālprocesa likumā izstrādāti grozījumi Krimināllikumā (Direktīvas 2.pants, 3.panta c) un d) punkts, 8.pants, 9.panta 2.punkts), kas tiek virzīti vienlaikus ar šo likumprojektu. Atbildīgā ministrija – Tieslietu ministrija.</p> <p>2. Nepieciešami grozījumi likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” (Direktīvas 17.pants). Grozījumus paredzēts izsludināt Valsts sekretāru sanāksmē līdz 2012.gada 2.aprīlim. Atbildīgā ministrija – Tieslietu ministrija.</p> <p>3. Nepieciešami grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.889 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri” (Direktīvas 11.pants) un Ministru kabineta 2003.gada 3. jūnija noteikumos Nr.291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” (Direktīvas 13. un 14.pants). Grozījumi atrodas izstrādes stadijā. Atbildīgā ministrija – Labklājības ministrija.</p>
2.	Cita informācija	Nav

V. Tiesību akta projekta atbilstība Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām		
1.	Saistības pret Eiropas Savienību	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI. Direktīvas pārņemšanas termiņš ir 2013.gada 6.aprīlis.
2.	Citas starptautiskās saistības	Nav
3.	Cita informācija	Nav

4. Atbilstības izvērtējums 1.tabula

Attiecīgo Eiropas Savienības tiesību aktu veids (piemēram, Eiropas Kopienas dibināšanas līgums, direktīva, regula, lēmums, vadlīnijas, rekomendācijas), nosaukums, datums un numurs, kuru prasības tiek pārņemtas vai ieviestas ar normatīvo aktu	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI.	
2.tabula		
Eiropas Savienības tiesību akts un attiecīgā panta Nr. (uzskaitot katru direktīvas vienību – pantu, daļu, punktu, apakšpunktu)	Latvijas normatīvā akta projekta norma, kas pārņem katru šīs tabulas 1.ailē norādīto direktīvas vienību (uzskaitot visu normatīvā akta projekta vienību Nr.)	Komentāri
15.panta 3.punkta b) un c) apakšpunkts	Likumprojekta 1.pants	Atbilst
8.pants	Likumprojekta 2.pants	Atbilst

VI. Sabiedrības līdzdalība un šīs līdzdalības rezultāti

1.	Sabiedrības informēšana par projekta izstrādes uzsākšanu	Projekts šo jomu neskar
2.	Sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē	<p>Grozījumi izstrādāti Tieslietu ministrijā izveidotajā darba grupā. Darba grupa izveidota, lai izvērtētu Latvijas normatīvo aktu atbilstību Direktīvas 2011/36/ES prasībām un izstrādātu tiesību aktu projektus tās ieviešanai. Darba grupā piedalījās pārstāvji no Ģenerālprokuratūras; Iekšlietu ministrijas; Valsts policijas; Labklājības ministrijas; Rīgas apgabaltiesas; Latvijas zvērinātu advokātu padomes; Juridiskās palīdzības administrācijas; biedrības „Patvērums „Droša Māja””; Resursu centra sievietēm „Marta”.</p> <p>Iepriekš minētās darba grupas sagatavotie grozījumi izskatīti un atbalstīti arī Pastāvīgajā Kriminālprocesa likuma darba grupā, kurā piedalās pārstāvji no Satversmes tiesas, Iekšlietu ministrijas,</p>

		Valsts policijas, Augstākās tiesas, Ģenerālprokuratūras, Rīgas apgabaltiesas, Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas, Latvijas Universitātes, Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Saeimas Juridiskā biroja, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, Latvijas Krimināllietu advokātu biedrības.
3.	Sabiedrības līdzdalības rezultāti	Darba grupas locekļi atbalsta grozījumus.
4.	Saeimas un ekspertu līdzdalība	Darba grupās esošie eksperti atbalsta grozījumus.
5.	Cita informācija	Nav

VII. Tiesību akta projekta izpildes nodrošināšana un tās ietekme uz institūcijām

Projekts šo jomu neskar

Tieslietu ministrs

G.Bērziņš

26.04.2012. 14:00

1527

R.Rācene-Bērtule, 67036924

Ruta.Racene-Bertule@tm.gov.lv

